

Юрій Овчаренко

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЙ УКРАЇНИ

В статті аналізується миротворча діяльність України як механізм підтримання миру і безпеки на глобальному, регіональному та національному рівнях. Досліджується організаційно-правове регулювання міжнародних миротворчих операцій України. З'ясовуються фактори, які впливають на участь ЗСУ в міжнародній миротворчій діяльності.

Ключові слова: воєнна безпека, міжнародні миротворчі операції, миротворча діяльність, миротворчість, національна безпека.

постановка проблеми

Сучасні міжнародні відносини характеризуються наявністю багатьох протиріч і конфліктів, у тому числі воєнних. Це обумовило виникнення такої форми світового співробітництва як миротворча діяльність. Під нею розуміються колективні дії політичного й воєнного характеру, які здійснюються після виникнення конфліктної ситуації (конфлікту) й спрямовані на її припинення. Вони можуть включати посередницьку діяльність, дії з примирення конфліктуючих сторін, переговори, дипломатичну ізоляцію і санкції, підтримання миру.

Україна розглядає міжнародну миротворчу діяльність як засіб створення стабільного зовнішньополітичного середовища та зміцнення глобальної та європейської системи безпеки. Безпосередня участь частин та підрозділів Збройних Сил України у міжнародній миротворчій діяльності під егідою міжнародних організацій сприяє зміцненню міжнародного авторитету нашої держави, запозиченню та використанню досвіду військового будівництва передових країн світу [8].

Коло наукових досліджень військового спрямування у широкому розумінні оборонних проблем в Україні та у галузі миротворчої діяльності ЗСУ зокрема неухильно збільшується, ускладнюючи як тематичний спектр відповідних робіт, так і глибину їх практичних висновків та рекомендацій. В статті враховані результати відкритих дисертаційних досліджень Ю. В. Андреева, Е. А. Афоніна, М. Й. Варія, Л. В. Гриневич, В. М. Грубова, Л. І. Ільчука, В. С. Клименка, П. П. Крутя, А. Л. Папіяна, Г. М. Перепелиці, Ю. М. Семенова, Г. Д. Темка, М. П. Требіна, М. В. Цюрупі, В. С. Чорного, В. В. Юрчука, Я. П. Яремка та ін. авторів, у яких розглянуто сукупність важливих для України питань військово-філософського, військово-політологічного, військово-соціального, військово-економічного змісту.

Враховуючи пряму взаємозалежність військової могутності України та рівня її військової (ширше – національної) безпеки, нами визнане за необхідне активне використання робіт І. Ф. Бінька, О. Л. Валєвського, М. М. Гончара, В. П. Ковалєвського, Б. О. Косєвцова, М. А. Кулініча, О. Я. Маначинського, В. І. Мунтіяна, В. Ф. Онищенка, М. І. Онищука, Є. К. Пронкіна, А. А. Соболева, В. Т. Шлемка та ін. фахівців, які працюють у сфері наукового забезпечення проблем національної безпеки.

Метою статті є проведення аналізу організаційно-правового регулювання міжнародних миротворчих операцій, в яких беруть участь Збройні Сили України.

Характер, форми участі України у міжнародних миротворчих операціях (ММО) визначаються Конституцією та законодавством України, її міжнародними зобов'язаннями та угодами, а також рішеннями Ради Безпеки ООН, керівними документами ОБСЄ та загальноприйнятими нормами міжнародного права.

мета

основного матеріалу

Позиція нашої держави щодо миротворчої діяльності як на європейському, так і на інших континентах базується на відповідних документах ООН та ОБСЄ, а також Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору.

Роль міжнародних організацій, таких як ООН та ОБСЄ, у забезпеченні глобальної та регіональної стабільності постійно зростає. Суттєво змінюється і роль НАТО, яка сьогодні залишається майже єдиною міжнародною структурою, що має реальні засоби підтримання миру в Європі.

Це обумовлюється значним внеском даної організації у підтримання миру, стабільності та загального клімату довіри на євроатлантичному просторі, у створення нової архітектури безпеки в Європі, у поглиблення процесів роззброєння, контролю над озброєннями і нерозповсюдження зброї масовою знищення тощо. НАТО виявила здатність адаптуватися до нових реалій, долати організаційні обмеження закритого оборонного союзу та упроваджувати нові форми міжнародної кооперації у сфері безпеки.

Для реалізації завдань миротворчої діяльності Збройних Сил України сформовано відповідну законодавчу і нормативно-правову базу. Її основу становлять Закони України «Про оборону України», «Про Збройні Сили України», «Про участь України в міжнародних миротворчих операціях», «Про порядок направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав», «Про ратифікацію Угоди між державами-учасницями Північноатлантичного договору та іншими державами, які беруть участь у програмі «Партнерство заради миру» щодо статусу їх збройних сил та Додаткового протоколу до цієї Угоди», «Про ратифікацію Угоди між Україною та Республікою Польща у справі створення спільної військової частини для участі в міжнародних миротворчих і гуманітарних операціях під егідою міжнародних організацій» та інші нормативно-правові акти.

Згідно з чинним законодавством Україна може брати участь у ММО Організації Об'єднаних Націй та інших міжнародних організацій, мандат яких затверджено Радою Безпеки ООН.

Існує також низка інших нормативних актів Міністерства оборони України, які тією чи іншою мірою стосуються участі Збройних Сил України у миротворчій діяльності.

Зазначені законодавчі та інші нормативно-правові акти встановлюють правові, організаційні й фінансові засади участі України в міжнародній миротворчій діяльності, загальні принципи та порядок формування військового й цивільного миротворчого персоналу, організацію їх підготовки та забезпечення для участі в операціях з підтримання та відновлення миру.

Головними умовами участі миротворчих контингентів Збройних Сил України в міжнародних миротворчих операціях є: згода урядів країн, де планується розмістити миротворчий контингент, гарантії недоторканності, визначення завдань та зон відповідальності, порядку підпорядкування та взаємодії з іншими національними контингентами.

Правова й організаційна процедури підготовки контингентів Збройних Сил України до участі в ММО передбачають тісну координацію діяльності центральних органів виконавчої влади України та органів військового управління, їх взаємодію з органами управління ООН, НАТО, ОБСЄ та інших міжнародних організацій і чітко визначений порядок комплектування миротворчих контингентів, їх всебічної підготовки й організації відправки до місця проведення ММО.

Підготовку миротворчих контингентів Збройних Сил координує Командування Сухопутних військ Збройних Сил України згідно з напрямками та пріоритетами, що визначаються Генеральним штабом Збройних Сил України.

З 2000 року при Національній академії оборони України (зараз Національний університет) діють Курси підготовки офіцерів багатонаціональних штабів, на яких здійснюється підготовка персоналу для миротворчих операцій.

На базі Яворівського навчального центру ПЗМ, який має необхідну військово-тренувальну базу, створено центр підгото-

вки миротворчих сил, де здійснюється підготовка підрозділів Збройних Сил України до участі у миротворчих операціях. На цей час на ньому вже проходить підготовку українська частина УКРОПБАТу та постійно проводяться навчання з миротворчої тематики відповідно до програми ПЗМ. Форми та способи навчання контингентів Збройних Сил України у складі міжнародних миротворчих сил відповідають основним положенням оперативного мистецтва і тактики Збройних Сил України. Водночас вони враховують специфіку ММО та умови їх проведення, питання взаємодії з підрозділами збройних сил інших держав. Багатонаціональний характер ММО, особливості їх проведення, а також складність комплектування і підготовки відповідних військових контингентів, управління ними та забезпечення їх під час виконання завдань сприяють утворенню фактично нового розділу військового мистецтва.

До керівних документів з підготовки та проведення Збройними Силами України операцій (бойових дій) введено спеціальний розділ «Миротворчі операції», в якому визначено такі основні форми застосування військ (сил):

- операції сприяння миру;
- операції з підтримання миру проводяться за умови згоди всіх сторін конфлікту з метою контролю за додержанням або впровадженням мирної угоди;
- операції по встановленню миру не передбачають обов'язкової згоди усіх конфліктуючих сторін. Призначені для встановлення або відновлення миру, а також впровадження певних умов, визначених мандатом, можливо з використанням інструментів примусу;
- операції по відбудові миру включають дії, спрямовані на підтримання політичних, економічних, соціальних та військових заходів, спрямованих на зміцнення політичних рішень, що мають на меті нейтралізацію причин конфлікту;
- пошуково-рятувальні операції проводяться з метою пошуку і порятунку людей. Проведення пошуково-рятувальних операцій не потребує спеціального мандату;
- в Збройних Силах України використовується система визначення термінів за класифікацією ООН. У той же час, зазначені операції за класифікацією НАТО зведені в операції з підтримання миру, які в подальшому отримали назву операції у відповідь на кризу;
- гуманітарні операції у військовому контексті проводяться з метою полегшення страждань та рятування життя жертв конфлікту або стихійного лиха.

Завданнями миротворчого контингенту у міжнародній миротворчій операції можуть бути:

- спостереження за виконанням умов перемир'я та угоди про припинення вогню, сприяння створенню безпечної обстановки в неспокійних районах шляхом своєї присутності;
- позначення зон відповідальності роз'єднання ворогуючих сторін, створення демілітаризованих зон, зон роз'єднання та гуманітарних «коридорів», запобігання переміщенню сил ворогуючих сторін та сутючок у цих зонах;
- створення умов для переговорів та інших заходів з мирного врегулювання конфлікту, відновлення законності та правопорядку, сприяння забезпеченню прав людини;
- контроль за ліквідацією фортифікаційних споруд, загороджень та мінних полів, охорона життєво важливих об'єктів;
- забезпечення зв'язку та сприяння налагодженню нормальних стосунків між ворогуючими сторонами; контроль за перевезеннями, припинення протиправного вивезення та ввезення бойової техніки, боєприпасів та вибухових речовин;

- участь у виконанні рішень та рекомендацій Ради Безпеки ООН, ОБСЄ, НАТО та інших міжнародних організацій і мирного врегулювання конфлікту.

Згідно з Законами України «Про порядок направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав», «Про участь України в міжнародних миротворчих операціях», а також Указом Президента України від 01.02.2000 № 153/2000 «Про Порядок розгляду пропозицій щодо участі України в міжнародних миротворчих операціях» існує наступний механізм залучення підрозділів Збройних Сил України до участі в міжнародній миротворчій операції.

З виникненням загострення ситуації у різних регіонах світу Секретаріат ООН надсилає попередню інформацію до можливих країн-учасниць (країн-контрибуторів) миротворчої операції щодо потреб ООН у підрозділах збройних сил, виходячи із політичних, географічних, етнічних умов регіону, завдань, які будуть покладені на місію ООН, наявності підрозділів, які були надані країнами до системи Резервних Угод ООН, а також необхідні вимоги до них (завдання підрозділу, його приблизний чисельний склад, склад основної техніки та озброєння тощо).

З надходженням зазначеної інформації Генеральний штаб Збройних Сил України готує доповідь керівництву Міністерства оборони України та держави з пропозиціями можливої участі підрозділів Збройних Сил України у миротворчій операції. У пропозиціях зазначається:

- можливість / обставини неможливості виділення підрозділів;
- принципова організаційно-штатна структура підрозділу;
- чисельність особового складу;
- перелік основного озброєння, обладнання та майна; вартість основного озброєння, обладнання та майна, а також витрати на підготовку особового складу, техніки та майна (у доларах США).

Генеральний штаб Збройних Сил України інформує Міністерство закордонних справ України та постійне представництво України при ООН (ППУ) про рішення керівного складу Міністерства оборони України щодо спроможності залучення підрозділів Збройних Сил України до миротворчої операції.

Після отримання від ППУ інформації про результати розгляду пропозицій Збройних Сил України та готовності надати відповідний підрозділ, Секретаріат ООН (інша організація) на підставі відповідної резолюції Ради Безпеки ООН (іншої організації, яка надала мандат на проведення миротворчої операції), надсилає офіційне запрошення Україні про виділення підрозділу/підрозділів ЗС України до миротворчої операції.

З отриманням офіційного звернення Секретаріату ООН (іншої організації, яка надала мандат на проведення миротворчої операції), МЗС України упродовж одного робочого дня інформує Міністерство оборони України про звернення та за його погодженням вносить пропозицію на розгляд Ради національної безпеки і оборони України. У пропозиціях зазначаються наявні на момент її внесення дані:

- про район дії миротворчого контингенту чи персоналу;
- про їх завдання, загальну чисельність;
- про тип та склад озброєння, військової техніки;
- підпорядкованість, строки перебування та порядок їх продовження, порядок заміни та умови виведення;
- про гарантії і компенсації військовослужбовцям та членам їх сімей;
- про порядок відшкодування витрат, пов'язаних з участю України у міжнародній миротворчій операції.

Рада національної безпеки і оборони України розглядає пропозицію щодо участі України в ММО. Рішення про напра-

Володимир Дементов
**СОЦІАЛЬНЕ ЗАМОВЛЕННЯ ЯК
 ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ
 ЕФЕКТИВНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ
 ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ
 ТА ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ**

Висвітлено роль соціально-орієнтованих громадських організацій в соціальному забезпеченні суспільства; механізми ефективної взаємодії органів державної влади та громадських організацій в напрямку реалізації соціальних програм та проектів та вирішення соціальних проблем за принципом соціального замовлення.

Ключові слова: соціальне замовлення, соціальне забезпечення, соціальне благополуччя, соціальна підтримка, соціальні проблеми, громадянське суспільство, соціальні моделі, соціальне регулювання, соціальна ефективність, соціальне середовище, соціальні потреби, соціальна справедливість.

У суспільстві постійно виникають проблеми, які мають соціальний резонанс і є актуальними як для суспільства в цілому, так і для конкретної групи людей, самостійне вирішення яких для державних органів влади є складним завданням [1].

Коли в суспільстві відбувається усвідомлення важливості, гостроти тієї чи іншої проблемної соціальної ситуації, виникає необхідність у створенні організаційного механізму усунення проблеми. Цю потребу можна визначити як соціальне замовлення – розробка і реалізація конкретних соціальних програм, спрямованих на вирішення тих чи інших проблемних питань [8; 9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає підстави стверджувати, що вирішення суспільно необхідних та індивідуально-значимих питань реалізується у наданні допомоги різним проблемним та вразливим верствам населення, а також у проведенні соціальної роботи – з дітьми, сім'ями, молоддю, певними групами ризику. Основним ініціатором і розробником таких програм є соціальна ініціатива, яка може виходити від органів державної влади – до населення, або навпаки – зароджуватись усередині суспільства і виходити від найбільш соціально активних груп населення. Питання щодо використання принципу соціального замовлення як інструменту підвищення ефективності взаємодії органів державної влади і громадських організацій у вирішенні соціальних проблем різних категорій населення у своїх роботах піднімала низка зарубіжних і вітчизняних вчених: В. І. Рубцов, Г. І. Осадча, О. Я. Хуснутдінов, Ю. П. Лебединський, Ю. І. Саєнко, А. Ф. Ткачук, Н. Паніна, О. І. Письман, М. Престон-Шут та ін.

Соціальне замовлення – один із шляхів вирішення суспільних соціальних проблем, виконання робіт і надання послуг має фінансуватися за рахунок бюджетних коштів. Це означає, що обов'язково має бути механізм, який би регулював правила формування, розміщення та виконання соціального замовлення. Звичайно, має бути законодавче підґрунтя, яке визначало б процес виділення бюджетних коштів та забезпечення виконання соціального замовлення.

Саме цим обумовлена постановка мети даної статті, що передбачає висвітлення питань, пов'язаних з необхідністю глибокого аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду використання принципу соціального замовлення у забезпеченні різноманітних нагальних соціальних

влення миротворчого контингенту чи персоналу, а також з питань надання матеріально-технічних ресурсів та послуг приймає Президент України з одночасним поданням до Верховної Ради України законопроект про схвалення рішення в частині щодо направлення миротворчого контингенту.

Рішення Президента України про направлення миротворчого контингенту розглядається Верховною Радою поза чергово.

Рішення про надання Україною матеріально-технічних ресурсів і послуг для використання в міжнародній миротворчій операції приймає Кабінет Міністрів України відповідно до рішення Президента України щодо участі України в ММО.

Про прийняття відповідного рішення стосовно направлення миротворчого контингенту Міністерство закордонних справ України негайно інформує Секретаріат ООН, секретаріати ОБСЄ чи інших регіональних організацій.

Контроль за додержанням зацікавленими центральними органами виконавчої влади строків розгляду і внесення відповідних пропозицій здійснює Міністерство закордонних справ України.

Таким чином, існує ціла низка правових актів, які забезпечують участь України в миротворчих місіях колективних сил міжнародної безпеки. Окремі з них будуть переглянуті в контексті позаблокового статусу нашої держави.

Література.

1. Акулов С. Міжнародні миротворчі операції як політичний інструмент врегулювання воєнно-політичних конфліктів. – Режим доступу. – <http://www.politik.org.ua/vidmagcontent.php3?m=1&n=38&c=735>.

2. Закон України «Про порядок направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав» від 02.03.2000 № 1518-III // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2000 – N 19 – ст. 144.

3. Закон України «Про участь в міжнародних миротворчих операціях» // Відомості Верховної Ради України. – № 22 – 23. – 11.06.99. – С. 468 – 471.

4. Козинець І. П. Підготовка Збройних Сил України до участі в міжнародних миротворчих операціях на сучасному етапі / І. П. Козинець // Воєнна історія. – 2008. – № 1–2. – С. 197–201.

5. Лук'янов А. Сучасна миротворчість: військові операції невоєнного типу. – Доступ з Інтернету. – <http://www.mil.gov.ua/massmedia/print.php?id=12103>.

6. Миротворча та антитерористична діяльність Збройних Сил України: тематичний збірник / Національний науково-дослідний центр оборонних технологій і воєнної безпеки України / С. О. Кириченко (ред.). — К. : ННДЦ ОТ і ВБ України, 2007. — 207.

7. Міжнародна миротворча діяльність у системі забезпечення національної безпеки України: Монографія / [Руснак І. С., Кохно В. Д., Козинець І. П. та ін.]. – К. : НАОУ, 2007. – 204 с.

8. Указ Президента України № 435/2009 від 15 червня 2009 року Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 24 квітня 2009 року «Про Стратегію міжнародної миротворчої діяльності України». – Доступ з Інтернету. – www.rada.gov.ua.

9. Цюрупа М. В. Миротворчі операції як міжнародно-правовий та воєнно-гуманітарний феномен / М. В. Цюрупа. – К.: ВГІ НАОУ, 2003. – 78 с.